

Е-ПІДРУЧНИК ЯК ОСВІТНІЙ ПРОЕКТ: СПРОБИ І ПОШУКИ ЗДОБУВАЧІВ

E-TEXTBOOK AS AN EDUCATIONAL PROJECT: ATTEMPTS AND SEARCHES OF ACQUIRERS

У статті розглядається пілотний проект студентів розробки окремих тем електронного підручника.

Метою пошукової діяльності було використання різного цифрового ресурсу у вирішенні освітніх завдань. Основні методи дослідження: аналітичний, як збір даних для опрацювання проблеми; анкетування студентів для оцінки їхніх освітніх потреб; рефлексія студентів – осмислення власної самостійності; експериментальний метод для вивчення причинно-наслідкових зв'язків між змінними у контрольованих умовах під час організації освітньої діяльності.

Отримані результати: самостійне опрацювання здобувачами вищої освіти цифрових ресурсів: Animaker, Animatron, Anireel, Biteable, BookCreator, BruchNinja, Flip, Genially, Gimkit, LearningApps, MergeEdu, MIRO, Mozabook, Powtoon, Renderforest, Tolks, Wordwall для складання окремих тем е-підручника, апробація отриманих результатів на експериментальних вебінарах з подальшим обговоренням.

Висновки: студенти можуть успішно самостійно вирішувати освітні завдання у контексті поглибленої професійної підготовки. До позитивних наукових результатів відносимо підвищення їхньої автономності і відповідальності у професійній компетентності, збагачення власного практичного освітнього досвіду на основі критичного мислення та мотивації навчання у командній роботі, що сприяє співпраці та комунікації.

Важливими елементами осмисленого підходу в оволодінні спеціальністю 012 Дошкільна освіта полягає в тому, що студенти свідомо і активно залучаються до процесу навчання де контекстно передбачається розуміння студентами мети, завдань і зміст самостійної роботи над навчальними темами навчальної дисципліни, аналіз і синтез отриманих знань у застосуванні теоретичних знань на практиці. Важливими елементами такого підходу є саморегуляція, мотивація і рефлексія.

Ключові слова: підручник електронний, здобувачі, освіта, цифрові ресурси, експеримент.

The article examines the student pilot project of developing individual topics of the e-textbook.

The purpose of the search activity was to use various digital resources in solving educational tasks. The main methods of research: analytical, as data collection to study the problem; surveying students to assess their educational needs; student reflection – understanding of one's own independence; an experimental method for studying cause-and-effect relationships between variables in controlled conditions during the organization of educational activities.

Obtained results: independent processing by students of higher education of digital resources: Animaker, Animatron, Anireel, Biteable, BookCreator, BruchNinja, Flip, Genially, Gimkit, LearningApps, MergeEdu, MIRO, Mozabook, Powtoon, Renderforest, Tolks, Wordwall for the compilation of individual e- of the textbook, approbation of the obtained results at experimental webinars with further discussion.

Conclusions: students can successfully independently solve educational tasks in the context of advanced professional training. Positive scientific results include increasing their autonomy and responsibility in professional competence, enriching their own practical educational experience based on critical thinking and motivation for learning in teamwork, which promotes cooperation and communication.

The important elements of a meaningful approach in mastering the specialty 012 Pre-school education is that students are consciously and actively involved in the learning process, which contextually assumes students' understanding of the purpose, tasks and content of independent work on educational topics of the academic discipline, analysis and synthesis of acquired knowledge in the application of theoretical knowledge in practice. Important elements of this approach are self-regulation, motivation and reflection.

Key words: electronic textbook, learners, education, digital resources, experiment.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/73.51>

Фунтікова О.О.,

докт. пед. наук,
професор кафедри дошкільної освіти
Маріупольського державного
університету (Київ, Україна)

Постановка проблеми. Цифровізація вищої освіти та організація дистанційного навчання [1], починаючи з пандемічного 2020 року висуває екстремальні й надзвичайні вимоги до опанування системи фахових компетентностей здобувачами вищої освіти у контексті чинних стандартів вищої освіти України: Рівень ВО перший (бакалаврський) рівень, галузь 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 Дошкільна освіта, що затверджено і введено в дію наказом МОН України від 21.11.2019 р. № 1456. Стандарти вищої освіти повинні відповідати новим цифровим вимогам в освіті. Осмислений підхід в оволодінні спеціальністю студентами полягає в тому, що студенти активно і свідомо залучаються до процесу навчання. Це передбачає

розуміння студентами мети, завдань і змісту навчання, самостійну роботу, аналіз і синтез отриманих знань, розвиток критичного мислення та застосування теоретичних знань на практиці. Важливими елементами такого підходу є саморегуляція, мотивація і рефлексія, що дозволяє студентам глибше зрозуміти і ефективніше засвоїти навчальний матеріал для майбутньої професії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідники характеризують електронні книги/підручники, їхні переваги, обмеження, стратегії у використанні студентами коледжів [4]. Обговорюватимуться питання [5] про переваги електронних книг, пропозиції та рекомендації. Автори дослідження вважають, що є анахронізмом та

застарілим підходом, який повністю не відповідає реаліям цифрової ери. Тому що велика частина законодавства про авторське право походить з епохи, коли було важко й повільно зробити копію чогось, а також важко й повільно опублікувати. Сьогодні, завдяки Інтернету, копіювання та публікація є цілком тривіальною діяльністю, і авторське право на електронну книгу практично не має жодного захисту.

Невирішені аспекти проблеми. Існуюча традиційна модель організації освітнього процесу, на жаль, не сприяє тому, щоб здобувач вищої освіти на університетських лекційно-семінарських заняттях був активним та самостійним в цифрову еру. У традиційній моделі провідна освітня роль залишається у викладача. У дистанційній моделі організації освітнього процесу рушійними силами можуть стати як студенти, та й викладач з новою тьюторською функцією, яка має інший функціонал. Але активність студента виникає тоді, коли він діє зі зрозумілою для нього освітньою метою, є професійно вмотивованим в отриманні освітніх результатах, є системно включеним в освітній процес як повноправна особистість, що успішно і самостійно створює, змінює та пропонує свій молодіжний погляд на організацію освітнього процесу у цифрі.

Виклад основного матеріалу. Мета: проаналізувати пілотне дослідження щодо розробки освітніх підходів для створення університетського е-підручника здобувачами вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Методи дослідження. *Аналітичний* – для розуміння детермінант зовнішнього освітнього середовища, його можливості та обмеження у контексті релокованого університету в умовах воєнного стану країни, розпорошеності здобувачів вищої освіти за різними регіонами України та за її межами, де студенти мають вкрай низькі технологічні можливості у навчанні; *анкетування* студентів 1 курсу 2023/2024 н.р., з метою виявлення їхнього професійного технологічного ресурсу, рівня сформованих soft skills у кожного учасника ЕГ1 та умінь працювати у команді [6], домовлятися один з іншим, спираючись на актуальний рівень розвитку критичного мислення кожного учасника; *рефлексія* наукового керівника ЕГ1, як проектування, організація, управління, отримання проміжного експериментального результату за освітньою діяльністю щодо створення університетського е-підручника силами здобувачів вищої освіти першого курсу за спец. 012 Дошкільна освіта; *експериментальний*, як відбір експериментальної групи (ЕГ1) у 2023/2024 н.р., складання плану експериментальної роботи, розробка змісту експериментальної методики: системи лабораторних робіт з використанням цифрового ресурсу; теоретико-технологічне обґрунтування університетського е-підручника та його складових, а саме:

структурно-функціональної, науково-змістовної та методично-організаційної; підготовка та обґрунтування внесення змін у навчальну дисципліну «Вступ до спеціальності» на наступний навчальний рік, врахування рекомендацій від учасників експериментальних вебінарів (2024).

Вихідні посилання для дослідження. Щоб забезпечити стабільність освітнього процесу здобувачів вищої освіти у релокованих університетах в умовах воєнного стану країни, необхідно мати інструменти антикризового менеджменту в освіті. До таких інструментів має відношення: аналіз освітньої ситуації, розробка планів дій, мобілізація ресурсів та управління науково-педагогічними працівниками; мінімізація негативних зовнішніх факторів на майбутні освітні результати учасників освітнього процесу. Є такі ініціативи, спрямовані на підтримку та розвиток освітніх систем у кризових ситуаціях. Це програми підтримки, допомоги та ресурсів для зміцнення освіти в умовах сучасних проблем. Шляхом спільної роботи, обміну досвідом та розвитку нових стратегій ці програми сприяють забезпеченню стійкого функціонування освітніх систем і підвищенню якості навчання та виховання підростаючого покоління.

Аналіз європейських освітніх програм свідчить про те, що існує низка європейських антикризових програм. Так, наприклад, у Німеччині діє Програма «Концепція забезпечення якості в освіті» (Qualitätssicherungskonzept Bildung), яка спрямована на підтримку та вдосконалення системи освіти, забезпечення якості та покращення результатів навчання суб'єктів освітнього процесу. Інша Програма «Цифрова школа 2020» (DigitalPakt Schule) має на меті розвиток цифрової освітньої інфраструктури, надання доступу до нових освітніх технологій та розвиток цифрової грамотності учасників освітнього процесу. Програма «Професійна освіта 4.0» (Berufsbildung 4.0) містить рекомендації до адаптації системи професійної освіти до вимог цифрової економіки, забезпечення сучасних цифрових навичок та підвищення кваліфікації учнів. Програма «Розвиток науково-дослідницьких та інноваційних компетенцій» (Forschungs- und Innovationskompetenz) запропонує систему заходів на подальший розвиток наукових та дослідницьких навичок суб'єктів, впровадження та стимулювання інновацій в освітньому процесі. Отже, аналіз багатьох європейських програм відображає подолання деяких кризових явищ в освіті, але, звертаємо увагу, у мирні та спокійні часи для університетських науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, керівників закладів освіти у процесі мінімальної освітньої активності студентів.

Осмыслиючи зміст антикризових програм, університетська кафедра дошкільної освіти, працюючи у режимі дистанційного подолання кризи,

зробила анонімне опитування 406 респондентів Донецької області України (квітень, 2023 р.) та проаналізував отримані результати. Доведено той експериментальний факт, що у дорослих педагогів, які мають відповідний педагогічний стаж роботи у закладах дошкільної освіти, наприклад, відчуття запасу внутрішнього ресурсу (оптимізм, бадьорість, позитивний настрій) має такий розподіл у відсотках, що впливає на самостійність, автономну діяльність і відповідальність:

Взагалі не відчуваю такого ресурсу (5,5%). Такий негативізм, наприклад, у мирні часи, може виникати з-за почуттів перевантаження роботою, невпевненості у своїх здібностях, страху не відповісти вимогам або розчарування у професійних досягненнях. Під час воєнного стану країни, негативізм та тривожність у педагога може впливати на зниження якості його професійної діяльності. У такого педагога немає ресурсу на додаткове подолання військових, бойових, побутових або соціальних труднощів у своєму житті, він не може запропонувати позитивний конструктив, він більше нагадує хвору людину, яку потрібно комусь «самотужки витягнути з поля бою», надати довгострокову допомогу.

Тільки для себе та друзів, для членів родини, тому що маю обмежений запас ресурсу (17,5%). Друзями називають людей, які виявляють безумовну підтримку, розуміння та вірність у важкі часи. Друзі завжди поруч, слухають, допомагають і проявляють інтерес до потреб і благополуччя свого друга. Друзі є відвертими, відданими та вірними, і вони варті найцінніших зв'язків у нашому житті. Іншими словами, 17,5% респондентів мають друзів в умовах воєнного стану країни.

Тільки для себе, тому що треба суттєво відновлюватися (21,5%) Психологічне значення словосполучення «тільки для себе» означає увагу тільки на свої власні емоції, почуття, потреби й благополуччя, самоопіку. Психологічне «тільки для себе» відображає: свій емоційний стан, усвідомлення своїх меж, а також знаходити способи забезпечити своє психологічне самопочуття. Самопідтримка особистого благополуччя.

Для себе та інших (48,0%). Педагоги, які працюють для дітей, це фахівці, які вкладають свою енергію та знання в навчання та розвиток дітей дошкільного віку. Вони створюють стимулююче навчальне середовище, виховують, надають підтримку та відповідають на індивідуальні потреби кожної дитини та батьківського колективу. Робота таких педагогів ґрунтується на почутті відповідальності, любові до дітей та бажанні допомогти їм розкрити свій потенціал. Це зрілі педагоги, які можуть протистояти викликам воєнного часу. На них можна спиратися і з ними можна будувати майбутнє!

Отже, оптимізм – це позитивне ставлення та сприйняття світу навколо себе. Це віра людини

в те, що будуть досягнуті добрі освітні результати, а події розвиватимуться в позитивному напрямку. Люди-оптимісти прагнуть бачити можливості та виклики як шлях до росту та успіху, а не навпаки. Вони підтримують віру в себе та інших, шукають раціональні рішення та вірять у свою здатність змінювати освітню ситуацію на краще. Оптимізм допомагає людям зберігати енергію, подолати перешкоди та зберегти позитивний настрій навіть у важкі часи нашої країни до яких має безпосереднє відношення воєнний стан.

Висновок за результатами першого анкетування нам довів, що педагог, а значить і майбутній педагог/вихователь повинен мати складні освітні завдання та перспективу у своєму розвитку. Він може працювати не для себе, а для інших. Він може мати такі поглиблені професійні знання і компетентності, щоб вже з першого курсу було помітне зростання.

Наступне анкетування, яке було призначене для здобувачів вищої освіти за спец. 012 Дошкільна освіта (1 курс 2023/2024 н.р.), було розпочато у вересні 2023 року.

Вік респондентів, які брали участь в анкетуванні: від 17 років до 51 року (денна/заочна форми навчання). Кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні: 41. Кількість запитань: 32. Для наукового керівника проекту «Університетський е-підручник» результати анкетування доводять про намагання студентів, їхні перспективи та можливості.

Наше пілотне дослідження складалося з: плану експериментальної роботи, експериментальної роботи здобувачів вищої освіти над створенням університетського е-підручника для спеціальності 012 Дошкільна освіта. Систематизація цифрових ресурсів як освітніх інструментів; Animate, Animatron, Anireel, Biteable, BookCreator, BruchNinja, Flip, Genially, Gimkit, LearningApps,

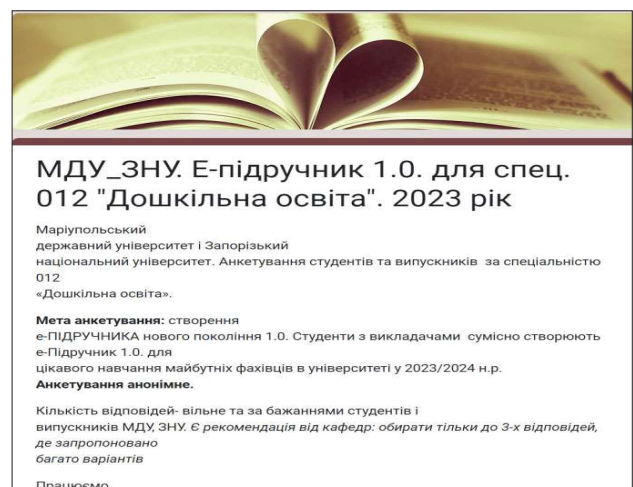

Рис. 1. Анкетування здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта

MergeEdu, MIRO, Mozabook, Powtoon, Renderforest, Tolks, Wordwall. Складовою частиною експериментального плану було виконання лабораторних робіт за окремими навчальними темами. Круглі столи зі зобувачами та експертами. Термін проведення дослідження за експериментальною методикою: вересень 2023 – грудень 2023 р. для ЕГ1.

План експериментальної роботи ми розглядали як засіб побудови структурно-функціональної моделі, де центральною складовою був об'єкт дослідження, тобто професійна підготовка майбутніх фахівців, а предмет дослідження – зміст самостійної роботи з цифровими інструментами у професійній підготовці здобувачів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Вважаємо, якщо ми удосконалюємо навчальний зміст, впроваджуємо систему інноваційних методів у роботі з цифровими ресурсами, організаційні форми та оновлені принципи, то впливаємо на розвиток здатностей студента на уміння діяти автономно і відповідально. Під час планування враховуємо зовнішні освітні та внутрішні особистісні фактори, умови організації професійної підготовки; критерії, показники та рівні отриманих результатів; варіація змінних освітніх факторів та їх аналіз, вибір стратегії, результати й форми представлення проміжних експериментальних даних на вебінарах у 2024 році.

Центральною складовою даної моделі є об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх фахівців за спец. 012 Дошкільна освіта. Професійна підготовка має опис системи змінних параметрів, тобто освітніх компонентів. До такого змінного параметра, наприклад, має відношення навчальний курс «Вступ до спеціальності» для студентів 1 курсу, а саме: робоча програма, курс лекцій, дидактичні, методичні, технологічні матеріали, засоби навчання, глосарій, література (основна і додаткова); опис умов існування об'єкту дослідження, тобто професійна підготовка у контексті предметної області за державними стандартами ЗВО (2019). У розробці етапів експериментального дослідження ми враховували такі загальні підходи: обмежений ресурс у навчальному часі, наявність плану, розроблення структури експериментального дослідження, систематизація інструментів у вимірюванні здатності у здобувачів вищої освіти в опануванні змісту поглибленої фахової підготовки за критеріями автономності і відповідальності, показниками та рівнями. Відповідно до державного стандарту ЗВО за спеціальністю 012 Дошкільна освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019) ми врахували таке: КС-20 (компетентність спеціальна за номер двадцять СВО, 2019), яка характеризується, як *здатність* здобувача до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного *поглиблення*

загальноосвітньої та *фахової підготовки*, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини. Іншими словами, КС-20: здатність здобувача до поглибленої фахової підготовки ЕГ1 у контексті європейських вимог [7].

Діагностичний етап експериментального дослідження, ми характеризуємо як встановлення вихідного технологічного рівня здатності майбутніх фахівців першого курсу до опанування системи цифрових ресурсів, таких як: Animaker, Animatron, Anireel, Biteable, BookCreator, BruchNinja, Flip, Genially, Gimkit, LearningApps, MergeEdu, MIRO, Mozabook, Powtoon, Renderforest, Tolks, Wordwall і т.д. з метою подальшої побудови змісту університетського е-підручника на хмарній платформі. Надано опис діагностичних методів. На рівні досягнення діагностичної мети були такі завдання: 1) розроблення критеріїв, показників та рівнів; 2) створення комплексу лабораторних робіт з використанням конкретного цифрового ресурсу, як складової експериментальної методики; 3) встановлення рівня самостійності майбутніх фахівців на основі принципу імпліцитності в організації підготовки майбутніх фахівців. Визначення складу ЕГ1 першокурсників (денна і заочна форми навчання, 2023–2024 н.р.).

Основний етап дослідження. Виконання здобувачами вищої освіти системи лабораторних робіт за розкладом занять. При виконанні лабораторних робіт, як складових університетського е-підручника, були враховані показники за відповідними рівнями; рівень самостійності та їх завантаження у хмарне середовище Padlet. Обговорення результатів. Постійна комунікація між денною та заочною формою мала такий вигляд, що представлено на рис. 2.

Завершальний етап дослідження, як серія експериментальної апробації матеріалів університетського е-підручника на науково-практичних конференціях: проведення експериментального вебінару за темою «Університетський е-підручник або його альтернативи» від 27.12.2023 року. Продовження підготовки до другого експериментального вебінару.

Висновки та пропозиції. Університетський е-підручник – інтерактивна платформа, де алгоритмічними мовами є: відео, аудіо, гіперпосилання на джерело, інфографіка, освітні завдання, контрольні тести, що активно опанували студенти ЕГ1 за критеріями автономності та відповідальності. За результатами експериментального дослідження здобувачі вищої освіти ЕГ 1 самостійно опанували систему лабораторних робіт з використанням цифрового ресурсу для вирішення освітніх цілей університетського е-підручника. Мультимедійні засоби та гіпермедійні засоби були засвоєні ЕГ1. На наш погляд, подолання кризи в освіті

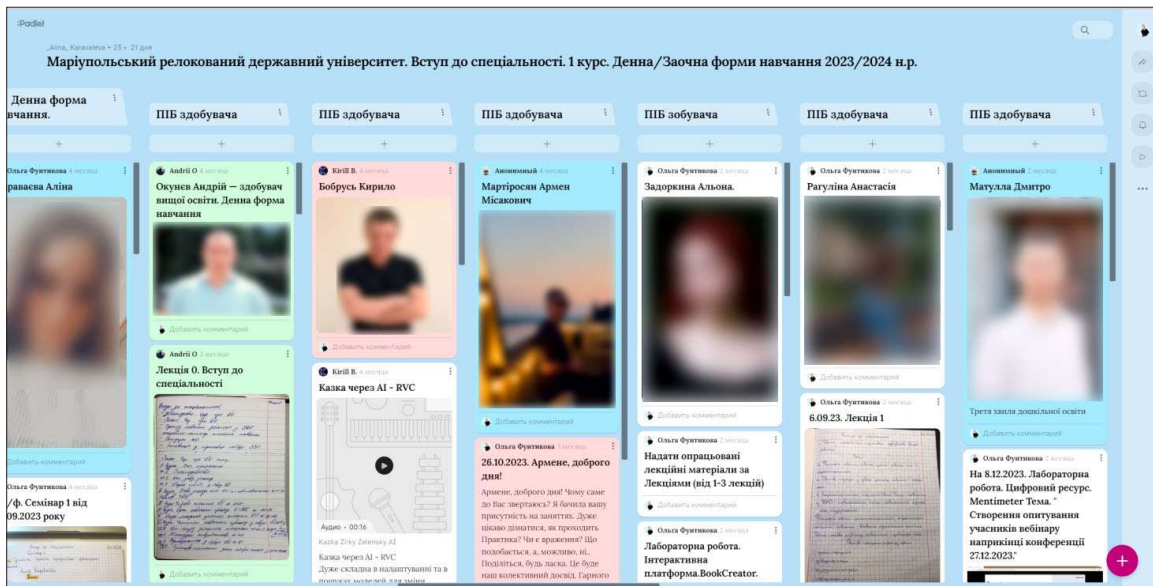

Рис. 2. Хмарне середовище Padlet для розвитку здатності ЕГ1 опанувати поглиблений фаховий цифровий матеріал на основі особистих soft skills [2; 3]

в умовах воєнного стану країни можливо за умови чинної антикризової освітньої програми, де студент в освітньому процесі стає активним суб'єктом та впливає на результати й досягнення не тільки окремої кафедри, а й всього університету.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Концепція дистанційного навчання у Маріупольському державному університеті / За ред. О.Б. Проценко, О.Л. Локтіонова, Н.Ю. Воевутко. Маріуполь, МДУ, 2015. 10 с.
2. Положення щодо політики розвитку soft skills в Маріупольському державному університеті. Затверджено протокол Вченої ради МДУ від 23.09.2020 № 3, введено в дію наказом МДУ 01.10.2020 № 247 URL: https://mu.edu.ua/uk/normativni_dokumenty
3. Фунтікова О.О. Формування soft- skills у майбутніх вихователів засобами Базового компонента дошкільної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 79. Т. 2. С. 51–55.

4. Abd Mutalib Embong, Azelin M. Noor,, Hezlina M. Hashim, Razol Mahari Ali, Zullina H. Shaari E-Books as Textbooks in the Classroom. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812026390#aep-abstract-id7>
5. Tan, O. Protection in Malaysia and the End Users Perspective in E-Book. *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*, Vol. 1, No. 2, June, 2011.
6. Wu, W., & Plakhtii, A. E-Learning Based on Cloud Computing. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 16(10), pp. 4–17. URL: <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i10.18579>
7. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). K.: CS Ltd., 2015. 32 p.
8. Sharifian, Maryam S; Dornblaser, Lindsay; Silva, Salma Y Vazquez Education During the Active War: Exploring Teachers' Perceptions and Practice in Syria *Journal of Education in Muslim Societies*; Bloomington T. 3, 2021. pp. 50–67. DOI: 10.2979/jems.3.1.04.